

HRVATSKA GLAGOLJICA

NOVOSTI - elektroničko mjesečno glasilo Društva prijatelja glagoljice
godišće IV | broj 44 | srpanj/kolovoz 2019.

Poštovani i dragi članovi, suradnici i prijatelji Društva prijatelja glagoljice!

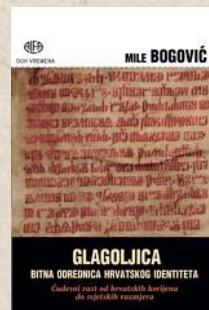
Konac lipnja i početak srpnja donose lagano smirivanje uobičajenih glagoljaških aktivnosti. Željno očekujemo odlazak na odmor, ali još ima posla oko pripreme programa za novu sezonu. Neka vam ljeto bude poput ovog plakata: vedro, veselo, razigrano i obojeno glagoljicom. Uživajte, a novi broj *Novosti* izlazi početkom rujna.

Osvrt na minule događaje

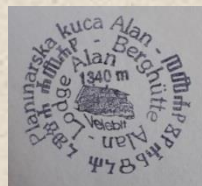

Društvo Krčana i prijatelja otoka Krka dana 25. svibnja uputilo se na krstarenje brodicom oko otoka, s polazištem i odredištem u Crikvenici. Dan je bio predivan, more mirno, a vrijeme je prošlo (pre)brzo. Bilo je zanimljivo vidjeti otok Krk *izvana*, razgledati ga po obodu. Kročili smo na otok samo u Njivicama, za kratku kavu i sladoled, i prvo što smo spazili bio je veliki transparent koji, prikladno i originalno, glagoljskim slovima poziva na *Festru* – Festival tradicije.

Msgr. Mile Bogović, gospičko - senjski biskup u miru i crkveni povjesničar, počasni član DPG-a, objavio je koncem svibnja knjigu *Glagoljica - bitna odrednica hrvatskog identiteta*. Knjiga ima 332 stranice, a izdalo ju je poduzeće Alfa. Autor se u knjizi bavi pitanjem nastanka glagoljice istražujući okolnosti i uvjete u kojima je nastala te analizira izvore na kojima se temelje brojne teorije o njezinim počecima, napose tzv. čirilometodsku teoriju. Razmatra još dvije važne teme: razvoj ukupnog glagoljaštva u crkvenom bogoslužju te promjene odnosa Crkve prema glagoljici i glagoljašima – od potiskivanja do priznanja i poticanja te konačnog nestanka glagoljice kao aktivnog pisma s povijesne scene. Knjiga je nastala povezivanjem i sistematiziranjem autorovih pojedinačnih radova, objavljivanih u dužem vremenskom razdoblju. Zanimljivo je da se među izvorima i literaturom pojavljuje i časopis *Baščina*, glasilo našega Društva. Koristimo prigodu da zahvalimo biskupu Bogoviću na primjerku ove knjige darovanom biblioteci DPG-a.

Ljubaznom pozivu Marijana Lipovca, predsjednika Hrvatsko-češkog društva, da im se pridružimo u dvodnevnom izletu na sjeverni Velebit, odazvala se nekolicina članova Društva prijatelja glagoljice. Dana 1. i 2. lipnja posjetili smo, između ostaloga, Kuterevo, poznato utočište za mlade medvjede nedaleko Otočca. Jako nas je iznenadila i razveselila tabla ispisana glagoljicom, postavljena na ogradu uz prilazni put ka velikim nastambama. Od planinarskih doživljaja pamtimmo kako smo, uz dosta napora, oprani iznenadnim pljuskom i povremeno šibani vjetrom, osvojili Veliki Zavižan i Vučjak, a oni najizdržljiviji prošli su cijelu Premužićevu stazu dugačku 16-ak kilometara. Osim prekrasnog pogleda s planinskih vrhova na more i kvarnersko otočje, prava *glagoljaška nagrada* je uslijedila u Planinarskoj kući Alan nedaleko poznatog prijevoja Veliki Alan. Jedan od voditelja Planinarske kuće, g. Krešimir Bartaković, ispričao nam je kako je njegova kći prije puno godina maturirala s temom glagoljice, a nakon mature sve je plakate postavila u tzv. *Zimskoj sobi*. Tako Planinarska kuća Alan ima stalnu izložbu glagoljice i to na najvišoj nadmorskoj visini u Hrvatskoj, a vjerojatno i šire. Kuća osim toga ima i pečat s glagoljskim slovima. Dodatno moramo spomenuti da je g. Marijan Lipovac, povjesničar i bohemist, jedan od šesnaest ovogodišnjih dobitnika nagrade *Gratias agit* koju za zasluge u promociji Češke u svijetu od 1997. dodjeljuje češko Ministarstvo vanjskih poslova, na čemu mu najsrdačnije čestitamo.

Mješoviti pjevački zbor *Baščina* sudjelovao je na glagoljaškoj misi u nedjelju 2. lipnja u crkvi sv. Franje Ksaverskoga u Zagrebu. Nešto kasnije, u utorak 11. lipnja, nastupio je u Crkvi sv. Petra u sklopu 42. susreta zagrebačkih glazbenih amatera pod nazivom *Musica sacra*. Tim nastupom je i naš zbor zaključio prvi dio godine, a pjevači će se ponovo okupiti početkom rujna.

Posljednja tribina Društva u tekućoj akademskoj godini održana je u srijedu, 12. lipnja u Nadbiskupijskom pastoralnom institutu u Zagrebu. Zanimljivo predavanje pod nazivom *Apokrifi u hrvatskoglagojskoj književnosti* održala je dr. sc. Vesna Badurina Stipčević iz Staroslavenskog instituta. Apokrifi su prozna djela koja govore o biblijskim temama, osobama i događajima, a nisu ušla u kanon Biblije. Može ih se, uvjetno rečeno, nazvati *religioznom beletristikom*, jer je u njima izrazita zabavna funkcija, a doktrinarni sadržaj je potisnut. Zbog svoje popularnosti imali su velik utjecaj na razvoj liturgije, pučke pobožnosti i religiozne umjetnosti.

Polaznici Korizmeno-uskrsnog tečaja glagoljice okupili su se ranije istoga dana na FER-u gdje ih je umjesto prof. Čepulića dočeka prof. Žubrinić. Na posljednjem satu se, već tradicionalno, čitao tekst *Od librarije* pisan kurzivnom glagoljicom, a koji je, iako nastao u prvoj polovici 18. stoljeća, i danas aktualan i zabavan. Nakon toga polaznici su se uputili u Nadbiskupijski pastoralni institut kako bi prije tribine dobili svjedodžbe o završenom tečaju.

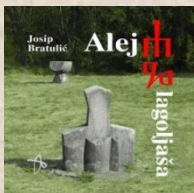

Gđa. Sabrina Belac, polaznica tečaja, pokazala je svojih ruku djelo – narukvicu s glagoljskim slovima **ДММММ** – Ljudi mislite dobro – i odmah dobila upite ostalih polaznica za prodaju narukvica.

U organizaciji Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu te u suradnji s Veleposlanstvom Republike Hrvatske u Litvi i uz potporu Ministarstva kulture Republike Hrvatske, a u povodu obilježavanja Dana državnosti Republike Hrvatske, 12. lipnja u Vilnius u Litavskoj akademiji znanosti svečano je otvorena izložba *Hrvatska glagoljica*, posvećene simbolu hrvatskoga kulturnog identiteta. Uzvanike su pozdravili veleposlanik Republike Hrvatske u Litvi, g. Krešimir Kedmenec i glavna ravnateljica NSK u Zagrebu, dr. sc. Tatijana Petrić. Otvorenje izložbe nastupom su uveličale mlade glazbenice, sopranistica Josipa Bilić i pijanistica Kamile Zaveckaite. Izložbu *Hrvatska glagoljica* u Litavskoj akademiji znanosti posjetitelji su mogli razgledati do 20. lipnja, a od 27. lipnja izložba je postavljena u Regionalnoj knjižnici u gradu Kaunasu. Nakon toga izložba seli u još dva litavska grada.

Predstavljanjem najstarijega pisma hrvatskoga naroda litavskoj javnosti, NSK u Zagrebu i u ovoj godini nastavlja s tradicijom promidžbe hrvatske kulture i baštine međunarodnoj javnosti. Izložba *Hrvatska glagoljica* u Litvi nastavak je projekta iz 2018. godine kada je NSK u Zagrebu pod geslom *Slovimo glagoljicom* organizirala tematsku izložbu *Hrvatska glagoljica*, kako bi javnosti približila glagoljicu, njezin povijesni razvoj, tipografiju, kulturološki utjecaj i primjere suvremene primjene te predstavila projekt *Hrvatska glagoljica: digitalizacija građe i uspostava digitalne zbirke* i s njim povezan portal *Glagoljica.hr*.

U ponedjeljak 17. lipnja u Matici hrvatskoj predstavljena je nova-stara knjiga akademika Josipa Bratulića o glagoljaškoj duhovnosti, kulturi i humanizmu pod nazivom *Aleja glagoljaša – stoljeća hrvatske glagoljice*. Ovo je treće, dopunjeno i prošireno izdanje istoimene knjige, od čijeg je prethodnog izdanja prošlo četvrt stoljeća. Tom prigodom je akademik Bratulić obilježio i 80 godina života. Upućujemo mu čestitke sa željom da jaaako polako priprema i četvrto izdanje i da ga potom predstavi u dobrom zdravlju i s puno duha, kako je to napravio i ovoga puta.

U četvrtak, 27. lipnja u popodnevrim satima, na poziv gđe. Adele Kalogjere, ostvareno je uspješno gostovanje DPG-a na Radio Mariji u emisiji Hrvatskog katoličkog društva prosvjetnih djelatnika. Tijekom 45-minuta o Društvu i njegovom ogranku MPZ *Baščina*, od njihovih osnutaka do današnjih dana govorili su predsjednik, rizničarka i tajnica Društva, a sa specifičnostima glagoljaškog pjevanja i važnosti ovoga zbora slušatelje je upoznao maestro Miroslav Salopek. U tri navrata moglo se poslušati djela u izvođenju zbora *Baščina*, a među njima i najvažnija molitva, *Otče naš*.

Predvečer istoga dana u Matici hrvatskoj predstavljena je udruga AMCA (Almae Matris Croaticae Alumni) iz Toronta. AMCA Toronto, udruga studenata i prijatelja hrvatskih sveučilišta, osnovana 1990. godine, postala je središtem intelektualnog života hrvatske zajednice u južnom Ontariju u Kanadi. Najveća je i najživlja udruga takve vrste izvan Hrvatske. Osim podrške i pomoći u vrijeme Domovinskog rata, osnivanje hrvatskih studija u okviru Odjela za slavistiku na University of Toronto jedan je od najvažnijih doprinosa AMCA-e obrazovnim aktivnostima u zajednici. Glavna urednica časopisa *Gaudeamus* u izdanju AMCA Toronto početkom 1990-tih bila je dr. sc. Marica Čunčić, počasna članica DPG-a. Posebno nas je razveselilo što AMCA Knjižni klub kao svoje obilježje ističe i Baščansku ploču.

U prigodi obilježavanja Dana državnosti, predsjednica Republike Hrvatske, Kolinda Grabar Kitarović, dana 26. lipnja uručila je odlikovanja i priznanja istaknutim pojedincima iz svih područja javnog djelovanja. Redom hrvatskog pletera, za osobiti doprinos razvitku i ugledu Republike Hrvatske promicanjem hrvatske franjevačke crkvene glazbe, te proučavanjem franjevačke baštine i hrvatske književnopovijesne ostavštine, odlikovane su prof. dr. sc. Hana Breko Kustura i dr. sc. Hrvojka Mihanović-Salopek. Za izniman i kreativan stvaralački opus u području glazbene umjetnosti, pedagoški rad s mladima i očuvanja hrvatske glazbene baštine Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića odlikovan je naš član, gospodin Živko Ključec. Čestitamo laureatima!

Lička majka od utjehe naziv je dokumentarnog filma o štovanju Bogorodice u Gospićko-senjskoj biskupiji autorice dr. sc. Hrvojkje Mihanović-Salopek koji je predstavljen u petak 28. lipnja u Zavičajnom muzeju u Ogulinu. Nakon predstavljanja filma prof. Žubrinić je govorio o značenju glagoljaštva na području biskupije, s naglaskom na život i djelo plodnog autora više knjiga s glagoljaškom tematikom, fra Petra Runje, koji je jedan dio života pastoralno djelovao u Ogulinu. Podsjetimo, članovi DPG-a imali su prilike nazočiti projekciji navedenog filma sredinom svibnja u velikoj dvorani Matice hrvatske, a organizator je bilo naše Društvo.

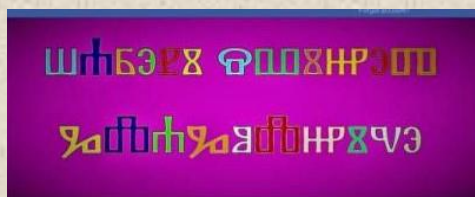
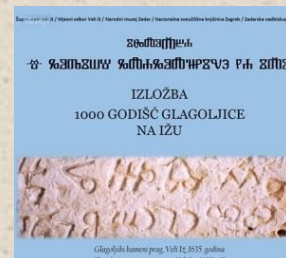

Već smo u više navrata spominjali otok Prvić u šibenskom arhipelagu kao *mali otok za veliku glagoljicu*. Žarište glagoljaške djelatnosti bilo je u Prvić Luci gdje su od starine djelovali franjevci trećoredci, a tu je sačuvana nadgrobna glagoljska ploča iz 17. stoljeća i dva manja ali važna klesana zapisa. I danas je glagoljica prisutna na otoku. Od 23. do 30. lipnja u Prvić Luci je održana šesta po redu Ljetna škola hrvatskog jezika i kulture koja svake godine na programu ima i glagoljsku radionicu. Ove godine Školu su pohađali srednjoškolci iz Osijeka i Orašja te gimnazijalci iz Širokog Brijega. U susjednom selu Prvić Šepurinama djeluju pučki crkveni pjevači koji izvode raznolike napjeve, od misnih do onih blagdanskih i sprovednih, kako za lokalnih crkvenih obreda, tako i na brojnim nastupima. Dana 22. i 23. lipnja u Šepurinama je održan 7. sajam hrvatskih otočnih proizvoda. Osim vlasnika mjesnog OPG-a, Maria Šmita, koji je i član DPG-a te na svom logu i nekim proizvodima ima i nazive ispisane glagoljicom, na Sajmu je sudjelovala i kulturno-umjetnička udruga *Kunjka* iz Tkona. Radi se o glagoljaškim pučkim pjevačima crkve sv. Tome Apostola iz Tkona koji također čuvaju i promoviraju pučko crkveno pjevanje u skladu s mjesnom tradicijom. Poželjeli smo im dobrodošlicu i ugodan boravak na Prviću.

U cijelosti prenosimo objavu Staroslavenskog instituta s facebooka od 29. lipnja pod nazivom *Iz Rusije s poniznošću*:

"Na današnju će svetkovinu sv. Petra i Pavla, kao i svaki drugi dan, u podne grunuti top ne samo sa zagrebačke kule Lotrščak nego i s tvrđave Petra i Pavla u Sankt Peterburgu. Prilika je to da se sjetimo da se u toj ruskoj prijestolnici kulture nalazi jedna vrijedna hrvatskoglagoljska zbirka, a u njoj rukopis koji ove godine slavi svoju 510. obljetnicu, „Klimantovićev zbornik“ (1509.). Šimun Klimantović, franjevac trećoredac i hrvatski glagoljaški pisac, ostavio nam je u baštinu četiri knjige. Unatoč tomu, o sebi je zabilježio: „ni pisac ni pod piscem pisac“. Tko zna, možda su od njega prošlo ljeto u Rusiji Dalić i reprezentativci učili kako se poniznošću stvara povijest." Dodajemo da je Šimun Klimantović rođen oko 1460. godine u Lukoranu na otoku Ugljanu, a pokopan poslije 1540. godine u Glavotoku na otoku Krku.

U subotu, 29. lipnja, kada se u Velom Ižu slavi mjesna fešta naslovnika crkve sv. Petra i Pavla, otvorena je izložba *1000 godišć glagoljice na Ižu*. Povod izložbi je otkriće glagoljskog natpisa u kamenu iz 1685. u dvoru obitelji Švorinić početkom 2019. godine, o čemu smo pisali i u *Novostima*, a koji je za sada najnovije otkriveni glagoljski kameni spomenik u Hrvatskoj i svijetu. Vlasnik je kamen predao Župnom uredu sv. Petra i Pavla u Velom Ižu, gdje će se čuvati zajedno s drugim kamenim i pisanim glagoljskim spomenicima ovoga mjesta i tako biti dostupan javnosti. Prije toga, godine 2002. pronađen je oveći kameni nadvrtnik s glagoljskim natpisom sa isklesanih 16 glagoljskih pismena iz 1635. godine. Uz to, mjesto i župa Veli Iž kao staro i bogato povijesno glagoljaško središte Zadarskog otočja, ima sačuvane brojne druge rukopisne i tiskane glagoljske (matice, bratovštinske matrikule, oporuke, misale, časoslove). U Velom Ižu sačuvano je i glagoljaško crkveno pjevanje o čemu je izdana i multimedijaska monografija 2013. Godine autora prof. Livija Marijana. Sve to bio je povod da se vrijedni otočni glagoljski spomenici okupe na jednome mjestu i pokažu javnosti. Izložba se može pogledati u veloiškom Domu kulture (Čitaonica) svake večeri tijekom mjeseca srpnja.

Mala glagoljska akademija (MGA) *Juri žakan* u Roču, u svom 27. sazivu okuplja pedesetak učenika šestih razreda iz cijele Hrvatske, iz čak trinaest osnovnih škola, te 12 učitelja, koji će se tijekom sedam dana stručno usavršavati kroz radionice i kulturno-umjetničke programe. Već nekoliko godina MGA okuplja i desetak srednjoškolaca za koje se također organiziraju dvije radionice. Tema ovogodišnjeg saziva je *Šareni svijet glagoljice*. Osim učenja glagoljice i proučavanja glagoljske materijalne i nematerijalne baštine, polaznicima glagoljske akademije se želi približiti kulturnu i duhovnu baštinu

zavičaja na slobodniji i kreativniji način koji će potaknuti njihovo promišljanje o važnosti glagoljice te probuditi njihovo neiscrпно vrelo stvaralaštva i mašte. Svečano otvorenje je u ponedjeljak, 1. srpnja s početkom u 19.30 sati, a završna večer u nedjelju 7. srpnja u 19 sati, kada će se prigodnim programom prezentirati rad svih radionica MGA.

Vjerojatno mnogi čitatelji *Novosti* već godinama pa i desetljećima imaju American Express karticu kao vjernog i pouzdanog suputnika, a vjerojatno su i upoznati da je ovih dana taj dobro poznati kartični brend zamijenila nova vrsta kartica, Premium Visa kartice izdavatelja PBZ Carda. Kao autorica i urednica ovog biltena, izbjegavam pisati u prvom licu i tako uzurpirati ionako mali *medijski prostor*, međutim ova vijest mi se čini važnom, a kako sam bila osobno uključena u događaj, moram je podijeliti sa svima. Prije nekoliko mjeseci, kada je u kompaniji u kojoj radim odlučeno da će poslovne kartice novog Visa branda kao vizual nositi glagoljsko obilježje, jako sam se obradovala. Tada su me pretpostavljeni, znajući za moje bavljenje glagoljicom, pitali koje bismo marketinško ime mogli staviti na kartice, s obzirom na njihovo glagoljsko likovno rješenje. Nije bilo vremena za puno razmišljanja. Odmah sam ispalila *Zvonimir i Lucija Juranić*. Evo zašto: Zvonimir - hrvatski kralj koji se spominje na Bašćanskoj ploči, Lucija po crkvi sv. Lucije u kojoj je Bašćanska ploča pronađena i hrvatsko prezime Juranić po Jurandvoru gdje se nalazi crkva. Uprava je prihvatila moj prijedlog s ovakvim objašnjenjem i tako sam, doduše neformalno, postala *krsnom kumom* novih Visa poslovnih kartica.

Najava predstojećih događanja

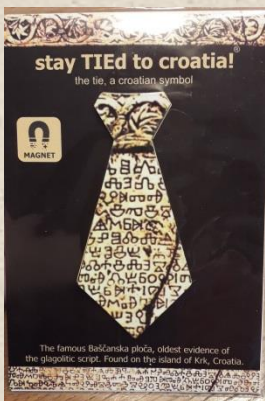
Naš član, etnolog, mr. sc. Damir Krenenić ni ljeti nema vremena za odmor. Ljetne škole glagoljice na Krku su počele. Ona u Vrhu je već okupila 43 glagoljaša. U Bogovićima Škola počinje 8. srpnja, od 22. srpnja se održava u Vrbniku, od 29. srpnja ujutro u Korniću, a navečer u Puntu. Polaznici uče oblu, trokutastu, uglatu i kurzivnu glagoljicu te prepisuju glagoljske matice iz 17. i 18. stoljeća.

Naredna tribina Društva prijatelja glagoljice održat će se u maloj dvorani Matice hrvatske u srijedu, 11. rujna s početkom u 19 sati. Dr. sc. Sandra Požar iz Staroslavenskog instituta upoznat će nas s glagoljaškom baštinom Mošćenica i Brseča.

Ulaz je slobodan i svi ste uvijek dobrodošli!

Glagoljica koju smo tražili i - našli

Prije ljetnog odmora i jednomjesečne pauze od pisanja Novosti, uputili smo se u malu turističku patrolu: prošetali smo najstrožim središtem Zagreba u potrazi za suvenirima s bilo kakvom glagoljskom oznakom. S veseljem smo pronalazili različite predmete, od magnetića i otvarača za boce, preko podmetača za vruće lonce, pojedinih glagoljskih slova, sve do lijepih torbi i biranih proizvoda marke Croata. Ono što nedostaje su vidljiva i jasna objašnjenja uzoraka, porijekla i značenja slova i drugih natpisa, kako se odabir slučajnog turista da kupi baš taj proizvod ne bi temeljio samo na onome što mu se svidjelo na prvi pogled, nego i da pritom dozna nešto o bogatoj hrvatskoj kulturnoj baštini.

Do idućeg broja srdačno Vas pozdravljam, želeći Vam mir i dobro.

UREDNIKA

ՄԻՐՆԱԼԻՍՏԻՍՄԻՐՆԱ Mirna Lipovac

ԽԵՐԿՈՒՄ

DRUŠTVO PRIJATELJA GLAGOLJICE

E-adresa: drustvoprijateljglagoljice@gmail.com

ԽԵՐԿՈՒՄ ԻՆՏԵՐՆԵՏԻՆԵՐՆԱԿԱՆ ԿԱՄԻՆԿԱՄԻՆԻՐՈՒՄ

Web adresa: <http://www.croatianhistory.net/glagoljica/novosti/mirna.html>